

‘HAYIR!’ DİYEBİLMELİ İNSAN!

2.BASKI

ALEV ALATLI

ALEV ALATLI ‘HAYIR! DİYEBİLMELİ İNSAN!

ALEV ALATLI 1944 İzmir doğumlu. Liseyi Japonya'da okudu, ekonomi ve istatistik lisansını ODTÜ'de, ekonomi ve ekonometri yüksek lisansını ABD Vanderbilt Üniversitesinde tamamladı. Yine aynı ülkede doktoraya başladı. Felsefe, ilahiyat, düşünce ve medeniyet tarihi alanlarına yöneldi. 1974'te Türkiye'ye döndükten sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde ve Ankara Devlet Planlama Teşkilatında çalıştı. California Üniversitesinde Türkçe üzerine psiko-dil bilim çalışmaları yürüttü. Bu süreçte *Bizim English* adlı bir dergi çıkardı. Daha sonra Türk Yazarlar Kooperatifinde (YAZKO) başkan yardımcısı olarak görev yaptı. Filistin meselesinin duyurulmasına katkıda bulunmak için Edward Said'in *Haberlerin Ağında İslam* (1985) ile *Filistin'in Sorunu* (1986) kitaplarını tercüme etti. Filistin davası konusunda yaptığı çalışmalardan dolayı 1986'da Yaser Arafat tarafından "Özgürlük Madalyası"yla onurlandırıldı. 2005'te uzun yıllar Mütevelli Heyeti Başkanı olarak görev yaptığı Kapadokya Üniversitesini kurdu. 1987 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Ödülü'nü; 2006 yılında ise Mikhail A. Şolokhov 100. Yıl Edebiyat Ödülü'nü aldı. 2014 yılında edebiyat alanında Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'nün sahibi oldu. 2012 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi; 2017 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi tarafından fahri doktora payesi ile onurlandırıldı. Alatlı 2 Şubat 2024 tarihinde ebediyete irtihal etti ve Eyüp Sultan Camisinde kılınan cenaze namazının ardından, Mihrişah Valide Sultan Haziresine defnedildi.

Yayımlanmış eserleri: *Yaseminler Tüter mi Hâlâ?* (1985), *Aydın Despotizmi* (1986), *İşkenceci* (1987), nehir romanlarından ilki "Or'da Kimse Var mı?"; *Viva La Muerte* (1992), *Nuke Türkiye!* (1993), *Valla Kurda Yedirdin Beni* (1993) *OK Musti, Türkiye Tamamdır!* (1994), *Beyaz Türkler Küstüler* (2013) olmak üzere beş romandan oluştu. "Schrödinger'in Kedisi" ise *Kâbus* (2000) ve *Rüya* (2001) ile birlikte iki eserden meydana geldi. *Aydınlanma Değil, Merhamet* (2004), *Dünya Nöbeti* (2005) ile *Ey Uhniyem! Ey Uhyniyem!* (2008) "Gogol'ün İzinde" üçlemesini oluşturdu. *Kadere Karşı Koy A.Ş.* (1995) romanı ile nesir-nazım denemesi *Eylül 1998* (1999) dışındaki *Hollywood'u Kapattığım Gün/ Suç Ortağı Hollywood Kaan'ın Kitabı* (2009, 2020), *Funda'nın Mutfak Rehberi* (2011), "*Ben Böyle Düşünüyorum!" Demekle Olmuyor!* (2018), *Fesüphanallah!-Nasihatname 1* (2019) ve *Hafazanallah!-Nasihatname 2* (2019) kitapları ise düşünce, hayat ve siyaset alanındaki çalışmalarıdır. Ayrıca röportajlarından oluşan *Alev Alatlı ile Türkiye ve Dünya* (2003), *Kelebek Etkisi Söyleşileri I-II* (2020) ile makalelerinin derlendiği *Şimdi Değilse Ne Zaman?* (2002), '*Hayır!' Diyebilmeli İnsan!* (2003), *'Hatırla!' Geçmişin Geleceğindir* (2004), *Yorumsuz* (2008) ve *Aklın Yolu da Bir Değildir* (2009) kitapları bulunmaktadır. Derleyen olarak önemli rol üstlendiği ve Türkiye'de ilk defa yapılan dört ciltlik *Batıya Yön Veren Metinler* (2010) ve iki ciltlik *Bize Yön Veren Metinler* (2014) isimli eserler ise yaklaşık üç bin yıllık düşünce serüvenine ışık tuttu. Son yıllardaki söyleşilerinden bir kısmı *Dünyayı Bilmeyen Dünyanın Maskarası Olur* (2025) kitabında bir araya getirildi.

Pınar Yayınları
Bereketzade Mah. Okçu Musa Cd. No: 11/3
Beyoğlu-İstanbul
Tel: 0212 293 90 41
www.pinaryayinlari.com bilgi@pinaryayinlari.com
Yayınevi Sertifika No: 45508

‘Hayır!’ Diyebilmeli İnsan!
Alev Alatlı

copyright 2026 © pınar yayınları

Pınar Yayınları ■ 597
Alev Alatlı Kitaplığı ■ 2
ISBN 978-975-352-874-0

İkinci Baskı Mart 2026

EDİTÖR Nurşen ÖZ ALDI
KAPAK Ömer Faruk Yıldız
SAYFA DÜZENİ Tekin Öztürk

BASKI Egem Basım Yayın
Gümüşsuyu cad. Odin İş Merkezi
B Blok Kat: 2 Topkapı-İstanbul
Sertifika No: 43624

ALEV ALATLI

‘HAYIR!’ DİYEBİLMELİ İNSAN!

İçindekiler

Sunuş / 7
Doğru Değil / 11
"Meslek" Olarak Müslümanlık / 15
Kanla İrfanla Kurduk Biz Bu Cumhuriyeti... / 21
Ortodoks Kilisesinde "Ekümenik" Patriklik Olmaz / 27
Şevardnadze ve 'Bir İşbirlikçi Olarak Batı' / 31
'Köpek' Olsalar, Bir Pako'ları Olurdu... / 37
'Ilımlı Müslüman'ı Nasıl Bilirsiniz? / 41
'Bâtını Sosyalizm' ve Yeni Marksist Manifesto / 45
Geleneğin Devalüasyonu / 49
Ben de Desem ki… / 53
Yenik Devlet ve Turbo-Kapitalizm / 57
"Hayır!" Dediğimiz Nedir? / 61
Pişmiş Aşa Su Katmak / 65
Sonu Zorlayanlar / 69
Gâvur / 73
İdeoloji Değil, Psikoloji / 77
Laiklik Dediğimiz, "Deizm" Olmasın? / 81
Soloviev İsimli Bir Kâhin / 87
Ben Olsaydım… / 91
Avrupalı Olmak / 95
Kelebek Etkisi / 101

‘Kafkas’a Hükmet’ (1) / 107
‘Kafkas’a Hükmet’ (2) / 113
“İkinci” Bir Hükûmet Gibi... / 119
Obskürantizm, Afazi ve Bardakoğlu! / 125
Sen, Ben, Bizim Oğlan / 129
Toplumsal Kimliğimiz (1) / 133
Toplumsal Kimliğimiz (2) / 139
“Helenizm Başka, Ortodoksluk Başka” / 143
Türk Tipi Yardım Geliyor (1569 - 2005) / 147
Viva La Muerte! “Yaşasın Ölüm!” / 151
Orhan Pamuk’a Açık Mektup (1) / 155
Orhan Pamuk’a Açık Mektup (2) / 163
Orhan Pamuk’a Açık Mektup (3) / 171
Orhan Pamuk’a Açık Mektup (4) / 179
8 Mart ‘Kadınlar Günü Armağanı’ / 187
Madem, Öyle… / 193
Onarımcılara Mektup / 201
Dizin / 211

SUNUŞ

Kuruluşunun üzerinden 45 yıl geçen yayınevimiz ilk kitaplarını yayımladığı 1980'li yıllardan itibaren daima Alev Alatlı ile irtibatlı oldu. Okurlarla buluşturduğumuz bazı kitaplarda onun entelektüel birikimiyle ona eşlik eden bakış açısının izi vardır diyebiliriz. Kendisi yayınevimize mütercim olarak da ciddi katkılarda bulundu. Elden ele dolaşan nehir romanları ise genel geçer eğilimlerin dışında bir Türkiye ve dünya manzarası çiziyordu. Çünkü bir entelektüel olarak günümüz dünyasında genel geçer eğilimlerin her zaman ille de uyulacak şeyler olmadığının ayırdındaydı.

Milletimizin ve medeniyetimizin dert ortağı Alev Alatlı'yı anlatmak hiç kolay değil… Alatlı, dünyayı ve Batı'yı takip edebilen, Batı'yla onların kavramlarıyla hesaplaşabilen bir entelektüeldi. Bakışını harmanlayan ise yerli kimliğiydi. Onun 2000'li yıllarda yayımlanmış deneme kitaplarının baskısı uzun zamandır mevcut değildi. Oysa geçmişin geleceğini gösteren bir ayna hüviyetindeki bu eserler, çağına tanıklığı vicdani bir sorumluluk gören bir entelektüelin ulusaldan uluslararası gündemlere, neoliberalizmden neokapitalizme, etnik kimlikten din meselelerine, Avrupalı olmaktan Batılılaşma helecanına âdeta

dine dönüşen kanaatlerin ipliğini pazara çıkarıyordu. Her şeyden önce sonunu düşünmeden dünyanın gidişatına özenmeyi yanlış buluyordu. İşaretleri okumaya, gidişatı kestirmeye çalışan Alatlı, küreselleşme adı altında pazarlanan güncel eğilimlere sırf etrafa hoş görünmek için evet demenin hoş olmadığı kanaatindeydi. "Batı değerlerini kim en çok kapar da uygularsa en parlak odur!" şeklindeki inançlara itiraz ederek, kendimize sahip çıkmamız gerektiğini vurguluyordu. Bazı şeylere dünyanın iyiliği için de başkaldırmak gerektiğini hatırlatan Alatlı, yaşamak için çığırtkan bir sesle kendimizi iptal etmeyi ise bir tür çağdaş engizisyon olarak görüyordu. Çünkü onun nazarında şekli ne olursa olsun engizisyon, insanları bir şeye inanmaya zorlamaktı.

Alev Alatlı'nın denemelerinin yayımlandığı 2000'lerden günümüze uzun sayılabilecek yıllar geçti. Fakat onun düşüncelerini içeren kitaplarının yeni baskıları da yapılmadı. Bu durum, entelektüellerin düşüncelerini bizzat eserleri üzerinden sürdüren okuyucular açısından önemli bir eksiklikti. Daha da önemlisi hem geçmiş yüzyıl içinden bugüne taşınan şaşırtıcı fotoğraflar sunan hem de günübirlik olana düşmeden yapılan analizlerin ve yorumların geleceğe dönük bir kılavuz olduğu kanaatindeydik. Ayrıca onun anlamıyla karanlıkları ağartan "Her yasal hak, helal değildir!" cümlesini ilk defa yıllar önce dile getirdiğinin hatırlanmaması ise yorumlarının unutulmasıyla irtibatlıydı. Kısaca söylemek gerekirse düzyazılar insanoğlunun yeryüzündeki serüvenini anlamaya çalışan Alev Alatlı külliyatının ayrılmaz bir parçasını teşkil ediyordu.

Alev Alatlı hakikat sevdasını şöyle dile getiriyordu: "Evrensel dolandırıcılığın hüküm sürdüğü zamanda, gerçeği söylemek devrimciliktir." Bu yüzden aklı ahlaktan koparan, bireyi mevcut süreçlere yabancılaştıran toplumsal psikolojimizi masaya yatırmamız gerektiğini vurguladı.

Alatlı'nın metinleri günübirlik gibi görünen hadiselerin arka planlarındaki geçmiş zaman hesaplaşmalarını sezdirir. "Benden sonra tufan!" diyemediği için hükümsüz kılınmayı peşinen reddeden bir tutumu yansıtır. Onun daha önce yayımlanan fakat baskısı bulunmayan kitaplarıyla yazılarından ve söyleşilerinden yeni kitaplar oluşturma düşüncemiz nihayet gerçekleşti. Eserlerin yayımlanma süreci boyunca desteği bize daima güven veren Alev Alatlı'nın kızı, Funda Hanım'a şükranlarımızı sunarız. Bir bilinç kazandırma çabasıyla doğruları ve hassasiyetleri göz ardı etmeden olup bitenleri yorumlayan kitapların yeniden yayımlanması sırasında bütünlük fikri doğrultusunda birtakım tasarruflarda bulunuldu. İmlada birlik sağlanmaya çalışıldı. Çünkü kitaplardaki metinler 2000'lerde yayımlanan yazılardan oluştuğu için bazı kelimelerin imlası farklılık gösteriyordu.

Okurunu tanıyan ve onlarla arasında müşterek bir bağ kuran Alev Alatlı'nın sıkı takipçilerine bir de müjdemiz var: Yayınevimiz, insanın unuttuğunu da unuttuğu bir yüzyılda bize yüksek sesle ve inatla hatırlatan Alatlı'nın düzyazılarından yeni kitaplar yayımlama azminde. Alev Alatlı'ya Allah'tan rahmet diliyoruz. Bizlere bıraktığı aziz hatıralar, adanmışlığı, düşünceleri, iyiliği ve doğruluğu için Allah ondan razı olsun.

PINAR YAYINLARI

DOĞRU DEĞİL

Aydınların toplumun gidişatını etkilemek gibi "ahlaki sorumluluk"ları var mıdır, yoksa, Edward Said'in liberal aydınların çoğunda saptadığı gibi olan biteni "bir iyi, bir de kötü tarafından ele almak suretiyle" asli meselelerden soyutlanır, (ki, bu tutuma Said, "ahlaki korkaklık" der) gidişatı seyretmekle yetinir hatta kendilerini akıntıya mı bırakırlar?

Konuya ilişkin kişisel düşünce sürecini başlatan, Noam Chomsky'nin 1967'de *New York Review*'de yayımlanan "Entelektüellerin Sorumluluğu" başlıklı makalesidir. Chomsky, makalesine, sadece Alman ya da Japon değil, İngiliz ve Amerikan kamuoyunun İkinci Dünya Savaşı'nın misli görülmemiş vahşetindeki payını sorgulayarak başlıyor, "bir o kadar rahatsız edici" dediği, "aydın sorumluluğu"nu irdeliyordu.

"Aydınlar, yönetimlerin yalanlarını teşhir edebilecek: icraatları, nedenleri, amaçları ve çoğu kez gizlenen niyetleri itibarıyla çözümleyebilecek durumdadırlar. En azından Batı dünyasında, bilgiye ulaşım, ifade özgürlüğü ve siyasi bağımsızlıklardan kaynaklanan güçleri vardır. Aydınların ayrıcalıklı bir bölümünün tahrif, yanlış takdim, ideoloji ve sınıfsal çıkar perdesinin altında gizlenen doğruları araş-

tıracak eğitim, imkân ve konforları vardır. Bu ayrıcalıklar ışığında, aydınların sorumluluğu halkın sorumluluğundan çok daha derindir."

Öte yandan, "aydın sorumluluğu" denince akla onların "toplumu çözümleme ve ideoloji yaratma"daki rolleri gelir. Burada "ideoloji"den kasıt, "bir ahlaki inançlar dizini"dir ki, bu "dizin" toplumsal manivelaya dönüşür, halkın "hayat tarzını" değiştirmeye yönelir.

Batılı aydınların, "düşüncelerini topluma mal etmek, toplumu dönüştürmek"ten vazgeçtikleri söylenir. Dahası, liberal akım, böylesi faaliyetlere dudak bükmekte hatta tepeden inme dayatmacılıkla suçlayabilmektedir. Çoğulcu demokrasiyi gerçekleştiren ülkelerde, "toplumların daha fazla dönüştürülmesi gerektiği" düşüncesi kaybolur. Güncel yaşam biçimlerine dair birkaç yorum getirebilir; ancak fark edilir bir şekilde dönüştürmeye çalışmanın "doğru olmadığı"na inanılır.

Diğer bir anlatımla, "ideolojilerin ölümü" aslında bir "aydınlar ittifakı"dır. İdeolojilerden vazgeçenler, halk değil, aydınlardır. Bu söylediğim, bir bakıma "reform yorgunluğu"na benzer ki, Türkiye'de yaşayan bizler, bunu Cumhuriyet aydınlarımızdan devrimci aydınlarımıza, "Özal" dönemi aydınlarımıza kadar, pek çok dönemde gözlemlemişizdir.

Öyle görünüyor ki, servet ve güç kazanan ya da böylece kazanacağını "hisseden" aydınların arasında, toplumu olduğu gibi "kabul etmek" ve toplumun "itibar ettiği değerleri" yüceltmek hususunda bir mutabakat oluşuyor. Akademisyen uzmanlar arasında da benzeri bir mutabakatın varlığından söz etmek mümkündür. Nasıl olmasın ki? Hem, örneğin, IMF'nin ince işleyişlerine akıl erdirecek mekanizmaların üstesinden gelecek hem de daha adil bir toplumsal düzeni gerçekleştirecek ideoloji tertiplemeye

çalışacaksınız! Hem, Kopenhag kriterlerini alkışlayacak hem de örneğin: gay barları rahat bırakmayacaksınız! Hem, "Türkmen" sözcüğünün "Irak" diye bir ülke yaratmak niyetiyle İngilizlerin uydurdukları bir sözcük olduğunu bilecek hem de orada yaşayan insanlardan bahsederken "Türk" kelimesini ağzınıza almayacaksınız!

Topu taca atmak, ahlaki değer yargısı içeren konularda açık tavır almaktan, ön yargılı ya da bağnaz olmakla suçlamaktan, olası itibar kaybını, muhtemel fonların kurumasını göze almaktan evladır. Topu taca atmak, gidişatı seyretmekle yetinmek, yani ideolojisizlik.

Ne ki, "demokratik kurumların tam işlemesini sağlamanın, halkın kendi seçimini ve dolayısıyla fedakârlıklarını- yapmasının önündeki engelleri kayıtsız şartsız kaldırmanın" yeni bir toplum yeşertmeye yetip yetmeyeceği şeklinde kadim bir mesele var. "Kadim" bir mesele; çünkü insanlık tarihinin "ahlaki değerler tarafından denetlenmeyen özgürlüklerin şer lehine bükülmelerinin kaçınılmaz" olduğuna dair deneyimi de var.

"Kurallar esnetilip, mezhepler genişletildikçe, kuralları ihlal edenlerin alkışlanmaları hatta cezasız kalma ihtimalleri artıyor. Yasaları uygulamaya kalkan hükûmetlerin karşılarına suçlunun 'insan hakları'nın ihlal edildiğini iddia eden binlerce avukat dayanır oluyor."

Mesele, "popüler kültür" diye geçiştirilen hatta akademisyenlere konu olan aykırılıkların kökünde yatan ideolojisizlikte. Mesele, toplumların insanoğlunun yıkıcı dürtülerine karşı duracak donanıma sahip olup olmadıklarında. Mesele, yıkıcı ve sorumsuz özgürlüğe terk edilen alanın sınırlarının nerede çizileceğinde, özgürlüklerin suistimalinde, genç ruhların ihlalinde, porno, dehşet, tecavüz üzerine kurulu gösterilerin yaygınlığında, "sanat"ın bütün bunlara mazeret olabilmesinde.

Köle ticaretinin, beyaz kadın ticaretinin, işkence dehlizlerinin, engizisyonların geri gelmesi o kadar kolay, umumhane sahiplerinin saygın iş adamları olarak alkışlanmaları o kadar kolay, ülkenin yağmalanmasına mazeretler uyduranlar öyle güçlüler, aydınlar öyle yorgunlar ki, ürkütücü.

Hayır, toplumun sorunlarını çözmenin, "değer yargılarından arındırılmış" bir toplum yaratmaktan geçtiği düşüncesi, doğru değil. Gelişmeler karşısında sessiz ve tarafsız kalanlarımız, sorumluluklarını bir kez daha değerlendirmelidirler.

“MESLEK” OLARAK MÜSLÜMANLIK

Önce hayli gecikmiş bir soru: din eğitimi, dünyevi bir kariyerde başarılı olmak, “ilerlemek” için midir, yoksa öğrencinin salah bulması için mi? Salah, yani, huzur, barış, iyileşme, hayra dönük faziletler bütününe kavuşma, yani, Tanrı ile öğrencinin arasındaki bağın yeniden tesisi, yani, öğrencinin İslamiyet’e ihtidası, İslami değerlerle yeniden doğuşu. Din eğitimi, bu temel noktada başarısızsa, bütünüyle başarısız demektir. Eğitim sürecinin diğer, yan hedefleri, temel amaç olan “İslamiyet’e ihtida” doğrultusunda şekillenir. Yan hedeflerden birisi, öğrencinin kişisel gelişimi, insani becerilerini mümkün olan en yüksek noktaya yükseltmesinin yollarının açılmasıdır. Kişisel gelişme, hemen her alanda mükemmeliyeti hedeflemelidir. Fiziki, zihnî ve ahlaki güçlerin, “halka hizmet, Hakk’a hizmettir” düsturu doğrultusunda geliştirilmesi, akıl kadar beden ve gönlün de eğitilmesini gerektirir.

Mağmumluk ve cehalet, erdem değildir. Din eğitimi öğrenciyi bir yandan entelektüel zirvelere teşvik ederken, diğer yandan da kâinattaki koordinatlarını belirlemelerine yardımcı olur. Öğrenciye hayatını kazanabileceği bir sanat ya da meslek edindirmesi zaruridir. Meslek eğitimi “hini hacet” için değil, aklın ve kişiliğin geliştirilmesinin

önemli bir aracı olarak görülmelidir. Meslek sahibi bir gençlik, direnç, sebat, cesaret, kişilik sahibi bir gençlik olacaktır. Bana sorarsanız, günlük yaşamın gereksinimlerini karşılayacak bilgi ve beceriyle donanmış olmak, hafifmeşrep entelektüellikten bin kez evladır. Kur'an, diğer ders kitaplarının arasına, âdeta bir çeşni hüviyeti ile sokulamaz. Kur'an, matematik, coğrafya, fizik kitaplarının yerine de okutulamaz. Kur'an, bir ansiklopedi de değildir. Kur'an, bir dünya/kâinat görüşü verir, bilginin yorumlama ve uygulanmasına yardımcı olur. Bu çerçevede, din eğitimine özen gösteren ülkelerin öğrencilerin sağlıklı kalmalarına yardımcı olmak üzere müfredatın başına "fizyoloji"yi yerleştirdiklerini biliyorum. Bunun hemen arkasından da "ana dil" geliyor. Gerekçesi de şu: "Ne kadar iyi konuşursanız, telaffuzunuz, kelime seçiminiz ne kadar iyiyse, başkalarına o kadar yararlı olursunuz." Batılı psikolog ve sosyologların "ailenin dağılmasının" çağdaş medeniyetlerin önlerindeki en büyük tehlike olduğunu sezmeye başlamalarının en az yüz yıllık bir geçmişi var.

Sabahın ikisinde, İstiklal Caddesi'nde gezinen on beşlik varoş kızları göz önüne alındığında, söz konusu tehlikenin gecikmiş de olsa bizim de kapımızda olduğunu teslim etmemiz gerekir. Ne ki, dağılmanın da bütünleşmenin de menşei aile. Ve artık neredeyse matematiksel bir kesinlikle biliyoruz ki, okul öncesi yaşlarda edinilen alışkanlıklar, edinilen bilgiler kişiliği resmî öğrenim ve eğitiminin asla başaramadığı bir biçimde şekillendiriyor. Dahası, çocukların ebeveynlerine duydukları ihtiyacın okulla birlikte sona erdiği doğru değil. Okul, buluğ çağında bile ihtiyaçlarına cevap vermiyor.

Öte yandan, din eğitimi, soyutlama melekesinin gelişmesini gerektiriyor. Bu nedenle deniyor, çocuğun ilk altı-yedi yılında zihinsel değil, bedensel eğitime önem vermeli. Okul öncesi yaşlarda Kur'an kursları, şekilcilikten

öteye geçmediği gibi, çocuğu ezberciliğe sevk ediyor. Oysa ezbercilik, ahlak düşkünlüğünün ilk adımı. Kaldı ki, din, entelektüel bir tasarımla da içselleştirilemiyor. "İlahi dürtü" diye bir şey var ki, yakalayabilmek, reşit olmayı gerektiriyor. Bu da buluğ çağının atlatılması demek ki, yaklaşık lise sonuna denk geliyor.

Felsefeye, psikolojiye, dinlere ilişkin en hararetli tartışmaların bu yıllarda yapılıyor olması boşuna değil. Yüksek eğitim, insanoğlunun dünyevi bilgilerden ziyade ilahi arayışlarının yoğunlaştığı döneme denk. Ders kitaplarının ötesinde, kişisel arayışlar, sezgiler, eski alışkanlıkların irdelenmesi, gerekli ve mümkün olan durumlarda değiştirilme çabaları hep bu yıllarda. Ortaya çıkıyor ki, eğitimsizlik tevazu getirmediği gibi, maneviyatı da yüceltmiyor. Bu nedenle diyorlar ki, Yaratan'ı en iyi içselleştirenler, vukuf sahibi entelektüellerdir.

Öte yandan, din ile ilahiyat aynı şey değildir. İlahi olanı hissetmekle, ilahiyatı bilmek de aynı şey değildir. Bu nedenledir ki, aradaki köprüyü kuran din öğretmenlerinin nitelikleri çok önem kazanıyor. Öğretmen ancak kendisi ilahi dürtüden nasibini almış birisiyse, bilgisini aktarabilir. Bu bağlamda, kâğıt üzerindeki başarılarından çok, inancının, deneyiminin sahiciliği önemlidir. Tetebbu ki, derinliğine, interaktif düşünme demektir, edilgen olamaz. Başkalarının düşüncelerini irdeler, tartar, geliştirmeye çalışır. Tetebbu, açık ve kapsamlı düşünebilme yetisi gerektirir ki, bu da beynin gelişmişliği ile doğru orantılıdır. Aklın yaşta değil, başta olduğu doğrudur. Buna karşın, tetebbu, asgari bir olgunlaşma süresi talep eder ki, bu da en az üniversite demektir.

Bu girizgâhtan sonra, bu ülkede nicedir, Müslümanlığı bir "meslek," bir "kariyer" olarak gördüğümüzü hissettiğimi söylemeli, nedenlerini de hemen sıralamalıyım. İlki, İmam Hatiplerin "meslek lisesi" hüviyetleri. İmamlığın,

bir "meslek" olarak düşünülmesini değil, her Müslümanın meslek sahibi bir imam olması gerektiğini düşünüyorum. İmamlığın, mahallelinin "dinî işlerine nezaret eden" ve âdeta bir "teşrifatçı" şekilciliğine indirgenen statüsünün, mutlak surette nitelik ve nicelik itibarıyla yüceltilmesi gerektiğini savunuyorum. İmam ya da hatip, bir mavi-yaka, orta kademe hizmetli değil, İslami dünya görüşüne bütünüyle hâkim, deyiş yerindeyse, İslam ilahiyatının "doktoru" olmadığı sürece, camilerin, hissettikleri "ilahi dürtü"-yü reikiden yogaya, ispritizmadan adını bile bilmediğimiz nice ruhani-ses veren toplulaşmalara yönlendirenlere, kapalı kalmaya devam edeceğini düşünüyorum.

Kendimizi kandırmayalım, bugün "laik"ler tarafından dışlandıklarını hisseden cami müdavimleri, "laik"lerin de kendilerini onlar tarafından bir o kadar dışlanmış hissettiklerini teslim etmelidirler. Oysa yapılacak şey, insanımızı "Müslüman" ve "laik" olarak ayırmak yerine, dinî dürtüleri olanların İslamiyet'e ihtidalarını sağlayacak önlemleri almaktır. Bunun çözümü de, imamlık eğitiminin İslam ilahiyatına vukufu mümkün kılacak şekilde iyileştirmekten öte, içselleştirilebilecek yaşlarda vermek olacaktır.

Günümüzde televizyondan, CD'lere, bilgisayardan, filmlere, futboldan, müziğe pek çok faaliyetin "ilahları" olduğunu, bu "ilahlar"ın gençlerin zihnini çelmekte rekabet ettiklerini teslim etmeliyiz. Tesettür pardösülerinin altında sırıtan Levi's blucinlerinin temsil ettikleri çağdaş tüketim eğilimlerinin telmihlerini gözden kaçırmamalıyız. "Sınıf atlama çabaları"nın çoğunlukla ahlak düşkünlüğü ile sonuçlandığını hesaba katmadan edemeyiz. Sınıf atlamayı başaramayan örneğin, İmam Hatiplerden mezun olup da, mesela, "laik" sosyolojiyi kazanamayanların, doyumsuz, kırgın gençler olarak, toplumsal hayata huzursuz, öfkeli hatta yıkıcı unsurlar eklemelerine seyirci kalmamalıyız.

Peki, nasıl olacak diye soracaksınız? Bence, işe, "Müslümanların medeni haklarını koruyan" Müslüman siyasetçiler ile "Müslümanlık eğitimini geliştirecek, laik eğitim almış yığınlara taşıyacak" Müslüman din adamlarının aralarında görev taksimi yaparak başlamakta yarar var. Şimdi söyleyeceğimin ütopik olduğu kuşkusuz ama ben olsam, bir yandan, ilahiyat eğitimini lisans üstü yapar, fizikten, iktisada, mühendislikten, yabancı dillere, dört yıllık üniversite eğitimini başarıyla tamamlamış olanlara açarken, diğer yandan din bilgisi derslerini liseden itibaren tüm okullara (öğrencilerin mezhep ve diğer farklılıklarını mutlaka gözeterek) zorunlu ders olarak koyar, İmam Hatipleri "meslek" liseleri olmaktan çıkartırdım.

KANLA İRFANLA KURDUK BİZ BU CUMHURİYETİ...

Harbiye Marşı'nın bu dizesi, "Cehennemler kudursa, ölmez nigahbanıyız" diye devam eder. Nigah, "bakış" demek, "nigahban" gözcü, bakıcı, koruyucu. Bugün buradan bakıldığında, mesleği askerlik olmayanlarımıza "Biz ne güne duruyoruz?" dedirtebilecek, hatta "militarist" suçlamalarını beraberinde getirir.

"Militarist"in Türkçede karşılığı yok. "Askerci" sözcüğü karşılamaz, çünkü anlamsızdır. "Harp taraftarı" diye çevirseniz, ki Redhouse olsun, Kanaat Kitapevi'nin 1948 Okçugil, *Okul Lûgati* olsun, böyle çevirirler, havada kalır. Kimse bir genelkurmay başkanından daha "militarist" olmasın, bu ülke, savaşa girmemek için istifa etmiş genelkurmay başkanlarının var olduğu ülkedir. Bakınız, Orgeneral Necip Torumtay ve farklı biçimde de olsa Mareşal Fevzi Çakmak.

İngilizceden İngilizceye Webster sözlüğünde militarism: "military spirit, ideals and attitudes of professional soldiers/askerî ruh, profesyonel askerlerin ülkü ve tutumları" diye tanımlanır. "Bu tür ülkü ve tutumların bir ulusta revaç buluyor ya da sürüyor olması, ya da askerî bir kastın hâkimiyeti" şeklinde bir ikinci tanım, onun ardından da bir "eş anlamlı" kelime verilir: "agressiveness," yani

saldırganlık. Ve anlarız ki, Anglosakson dilinin geçerli olduğu ülkelerde "profesyonel" askerlerin ülküleri "saldırı," tutumları "saldırgan" tanımlarına denk düşer.

Öte yandan, profesyonel, "meslekten" anlamındadır. Ülkemizde "meslekten askerlerin ülkü ve tutumları"nın saldırgan olup olmadığı bir yana, "profesyonel" asker var mıdır, cevabı verilmesi gereken sorudur. Askerler, maaş alırlar, doğru. Bazen, hak ettiklerinden daha fazla kazandıkları da konuşulur, bu da doğru. Konuşulmayan, "profesyonel" askerlerin "iş riski"dir ki, bu "iş kazası" değil, bilerek göze alınan kör kurşun demektir. Profesyonel katiller, "lejyon" askerleri, ölümü büyük paralar karşılığı göze alırlar. Ya diğerleri?! "Ot, bok için, maddi menfaat için can verilir mi, yahu!" diyen rahmetli tank Binbaşı Dündar Taşer'i (1925-1972) hatırlıyorum.

Dündar Taşer'i hatırlayınca, bir başka binbaşıyı Fethi Gürcan'ı hatırlıyorum. Fethi Gürcan, başarısız 22 Şubat-21 Mayıs darbe girişimlerinden sonra tutuklu olduğu Mamak Askerî Cezaevinde, 21 Mayıs 1964 gecesi kendi mevlidini okutan asker. Erzincanlı bir teğmenin imamlığında teravih namazını kılıyor. "Kürtçü" diye bilinen Abdülsettar Hamaven'in Kur'an'ını dinliyor. Şekerini dağıtıyor. Sekiz gün sonra koşarak çıktığı darağacında can verdiğinde, saat 3.20. Bir hafta sonra 5 Temmuz 1964'te aynı yerde sehpayı tekmeleyen Albay Talat Aydemir'in son sözleri, "Memleket için hayırlı olsun!" Rahmetli Albay'ın savunmasının şu satırlarını uzun boylu yadırgayacak idealist bir "sivil" düşünemiyorum:

"Hisli bir vatandaş olarak, Türkiye'de yaşamaya imkân var mı? Türkiye'nin kalkınması, ideal bir devlet hâline gelerek vatandaşlarımın hakiki manada hukuk nizamı içinde yaşayarak refaha kavuşması ve muasır devletler seviyesine yükselmesi için hiçbir karşılık beklemeden hizmet etmek üzere 1956 senesinden beri en tehlikeli mücadelele-

Belki de günümüzde insanın en çok kullanması gereken kelime "Hayır!" olmalı. Ne var ki her şeyi olumlu görme tavrının revaçta olduğu bir zamana şahitlik ediyoruz. Çünkü görmek reddedildiğinden genel geçer eğilimler el üstünde tutuluyor. Oysa genel geçer eğilimler her zaman ille de uyulacak şeyler olmuyor hele de günümüz dünyasında. Kadim doğrularımızı hızla unutmamızın ve hep hükümsüzleştirilmeye razı olmamızın yabana atılamayacak ölçüde payı var bu tuhaflık üzerinde. Bu anlamda Türkiye'nin en özgün entelektüellerinden Alev Alatlı'nın yazılarıyla günümüzü yorumlayarak çizdiği haritada; işaretlenmiş ne çok "Hayır!" olduğunu göreceksiniz.

Entelektüelin çağına şahitliği vicdani bir sorumluluk iken, ülkemizdeki çoğu güçlü kalemin, aksine bir yönelişle Batılılaşma helecanı içinde hazır gündemler peşinde durduğunu söylemek üzüyor bizleri. Alev Alatlı'nın bakışı ve duruşuyla gündemdeki olayları yeniden okuyabilmek için bir araya toplanan yazılarından oluşan *'Hayır!' Diyebilmeli İnsan!* kitabı sonunu düşünmeden dünyadaki gidişata özenmenin nelere mal olduğunu ortaya koyuyor. Sonu gelmez reformlara maruz kalmanın gerekçesi kılınıyor yaşaya kalmak için kendimizi iptal etmek. Hâlbuki bu bir çağdaş engizisyondur. Gelin de hayır demeyin. Eser, yüksek sesle, inançla ve inatla söylediklerini bir şekilde bizlere duyurmayı başaran yazarımızın, ulusal ve uluslararası gündemlere ilişkin tezlerini, açık ve net eleştirel yaklaşımlarını içeriyor.

'Hayır!' Diyebilmeli İnsan!, etrafa hoş görünmek için her şeye evet demenin hoş olmadığını ortaya koyarak yeni bir pencere açıyor zihinlerimizde...

pinaryayincilik
pinaryayincilik
pinaryayinlari

9 789753 528740

ALEV ALATLI